

Satılık Kalemler Aşağılık Yaratıklar Ve Fikir Özgürlüğü Meselesi

– Sami Biber · 25 Mayıs 2017

"Satılık kalem" deyince sanırım aklınıza gelen ilk şey şahsi menfaatleri için gerçekleri değil de gerçek olmayanları yazan, birilerinin hoşuna gidecek şeyler yazarak kendisi için ikbal sağlayan kişiliksiz, kimliksiz, adi insanlar gelir değil mi?

Evet aslında "Satılık Kalem" in tarifi budur. Ancak çok yakın tarihimizde öyle bir olay vardır ki işte bu olay ortaya bir başka "Satılık Kalem" Kavramını çıkartmıştır. Ancak bahsedeceğimiz olayın kahramanları da şahsi menfaat peşinde olmalarına rağmen bu günün tabiriyle " yandaş" değil, tam tersine muhaliftirler. Muhalefetlerini paraya dönüştürmenin yollarını arayan, aramakla da kalmayıp bulan insanlardır. Nasıl mı? O zaman Osmanlı Devletinde mizah dergileri ile başlayalım.

Osmanlı devletinde ilk mizah gazetesi (ya da dergisi diyelim) Ermeni asıllı Filip Efendi'nin çıkardığı " Terakki" adlı gazetenin bir eki olup bu, gazete içinde "eğlenceye dair gazetedir" başlığıyla çıkar 1870 yılında. Daha sonra Rum asıllı Teodor Kasap'ın Diyojen adlı müstakil dergisi Türkçe olarak basılan ilk mizah dergisi olur.

Mizah dergileri ilk zamanlarda padişahın/ padişahların (Abdülaziz ve daha önceki padişahlar) Karikatürlerini yayınlamazlar. Sadece bir kez yayınlanır Abdülaziz karikatürü. Lakin II. Abdülhamit'le birlikte karikatürlerde artık padişah da yer almaya ve karikatürlerin dili sarayı oldukça rahatsız edici hale gelmeye başlar. Bu yüzden de sık sık yayın durdurma, bazı yazı ve resimlerin kaldırılması, bazı sayfaların boş çıkması gibi durumlar yaşanmaya başlanır. Öyle ki 1877 yılında mecliste " Mizah soytarılık mıdır değil midir" konulu tartışma bile yaşanır. Daha sonra mizah gazete ve dergilerinin tamamen kapatılmasına karar verilse de bu durum fazla uzun sürmez ve II. Abdülhamit, güncel politikalara dokunmamak ve devletin resmî tezlerini sorgulamamak kaydıyla mizaha izin verir.

II. Abdülhamit muhalifleri birer birer yurt dışına kaçarlar ve yurt dışında çıkardıkları mizah dergileriyle onu topa tutarlar adeta. Tabii ki aynı yıllarda Avrupa ülkelerinde de doğrudan doğruya Avrupalılar II. Abdülhamit aleyhine hakaret boyutlarını fersah fersah aşan karikatürler yayınlamaya başlarlar. Yani II. Abdülhamit gerek Avrupa gerekse - Günümüzde bile hâla aydın olarak nitelendirilen- hem Avrupalılar hem de Türkler tarafından hakaret yağmuruna tutulur.

Dışarıda derken nereleri kastediyoruz peki?

Kahire, Selanik, Londra, Paris ve Özellikle Cenevre...

Neden özellikle Cenevre?

Çünkü İsviçre bu gün nasıl ki alnına tabanca dayanmış ve altında "Erdoğan'ı öldürün" yazılı pankart için " Fikir ve düşünce özgürlüğü" dediyse o dönemde de II. Abdülhamit aleyhine olan her şeye " Düşünce ve fikir özgürlüğü" Diyordu. O bakımdan da bizim kaçaklar İsviçrenin Cenevre şehrinde rahat rahat at oynatıyorlardı.

Yurt dışında çıkan ve II. Abdülhamit'i yerden yere vuran, oldukça ağır hakaretler yapılan dergilerin bazıları şunlardı: Beberuhi, Davul, Dolap, Lak Lak ve Tokmak.

Bu dergiler içerisinde yazımızın konusu olan Tokmak'ı ele alalım.

Tokmak Ali Fahri, Ali Galib, Hamid Hüsnü ve Asaf Nazmi gibi Jön Türkler tarafından çıkarılır. Derginin yayın hayatına başlamasında Payitaht Abdülhamit dizisinde Hakan Boyav'ın canlandığı damat Mahmut Celalettin Paşa'nın da oldukça önemli bir rolü vardır. (Mahmut Celalettin Paşa, Sultan Abdülmecit'in kızı Seniha Sultanla evlidir ve aynı zamanda Prens Sabahattin'in babasıdır.) Ayrıca derginin yayımlanmasında Jön Türklere ve Ermenilere sempati besleyen İsviçreli yardımcılarının katkılarının olduğundan da söz edilir. Derginin sorumlusunun Cenevreli matbaacı Joseph Demierre olduğu ve her sayıda yer alan II. Abdülhamit karikatürünün de bir başka İsviçreli A. Gautschi'nin kaleminden çıktığı, bilinen gerçekler arasındadır.

Tokmak Dergisinin İlk sayısı 1 Mart 1901 yılında çıkar.

İlk sayı da dahil olmak üzere tüm sayılarında (ki sadece beş tanedir) aynı karikatür vardır ilk sayfada (1. Resim)

Yazı olarak ise " İki haftada bir ama pir iner " Diye bir ifade vardır ki böylece derginin iki haftada bir çıktığını da anlarız.

Dergi, tanıtımını ve nasıl bir dergi olduğunu şöyle açıklar ilk sayısında:

Azîz vatandaşlar!

Şu ufak mükâlemeden (Tokmak)ın maksadını, merâmını anlamışsınızdır. Maamâ-fih biraz daha îzâh edelim:

İntikâmın(Aynı amaçlara yönelik olarak çıkan bir başka gazete) söyleyemediğini, vuramadığını Tokmak söyleyecek, vuracaktır. Tokmaktan bir lisân-ı istihzâ(alaylı dil) , bir lisân-ı mizâh, bir lisân-ı herze-furûş(saçma sapan şey satıcılık) beklemek, boş bir bekleyiştir. Onun lisânını bir edîb-i

muhteremin hâtırda kalan (hüngür hüngür gülmek) sözü pek vâzih bir sûrette tefsîr eder.

Hâsılı Tokmak, Yezîd-i ekberin(En büyük Yezit---Kastedilen II. Abdülhamit) bütün serâ'irini(sırlarını) , musavver(tasvir edilmiş) , muharrer(yazılı) bir tarz-ı nâ-şekîbâne(sabırsız) ve belki bir üslûb-ı lâkaydânede (kayıtsız, önemsiz bir üslupla) arz edecektir. Böyle olmakla beraber (Tokmak) yine mizâh bir gazetesidir.

Evet...Kendi ülkelerinin padişahına İsviçre'nin Cenevre şehrinden " En büyük" Yezit diyorlardı bu aydın (!) insanlar ve bir devletin devlet başkanına "En büyük Yezit" demek hakaret değil, fikir özgürlüğü(!) oluyordu

Yine ilk sayıda

-Ziyâ Pâşâ merhum:

"Nush ile uslanmayı etmeli tekdîr

Tekdîr ile uslanmayanın hakkı kötüdür."

demiş, ne büyük isâbet etmiş.

Yıldız kuklasının artık arsızlığı, yüzsüzlüğü taşıtı, aştı, nasîhat, tekdîr, hatta bazı bazı kötek dahi kâr etmez oldu. Düşündük, taşındık: Ya o kafa inâdından geçer, ya parçalarız!.. dedik Tokmaklamaya karar verdik. Bakalım belki "dokuz yumruk bir nasîhat yerine geçer!

.....Bırak şu Nemrûd'u bırak! Onun müstehakı tokmak altında kıvranmaktadır

Denilmekteydi.

"Nemrut" demek, kafasını parçalamaktan bahsetmek de fikir özgürlüğü (!) oluyordu.

Tokmak adlı bu derginin ikinci sayısında(15 Mart 1901) şöyle bir şiir yer alıyordu:

Saldırdın sağa sola

Var mezârında hortla!

Hırladın ya yıllarla

Var mezârında hortla!

Âkıbet kan olacak

Durmasın insin Tokmak

Geber, hâin, yumurcak

Var mezârında hortla!

Şakîyi serdâr ettin
Acabâ ne kâr ettin
Dünyâyı murdâr ettin
Var mezârında hortla!

Göründü hazîne dibi
Yedinnice edîbi
Deccal eşegi gibi
Var mezârında hortla!

Yardağısın düşmenin
Halkı râhat koymadın
Dalamaya doymadın
Var mezârında hortla!

Gece gündüz kan kusar
Susarsa kana susar
Buna karşı kim susar?
Var mezârında hortla!

Çıyan gibi cırlama
Geber, kuduz hırlama
Al! Hakkındır bu kama
Var mezârında hortla!

Görüldüğü gibi hiç bir hakeret unsuru filan yok(!) daha önceki sayıda yazılanlarda olmadığı(!) gibi.
Tamamen fikir hürriyeti(!)

Devam edelim fikir hürriyetinden örneklere...

Derginin 3 Nisan 1901 Tarihli 3. Sayısında şöyle bir bayram mesajı vardır:

Ey millet, millet!

Bu bayramı da kara geçirdik diye kederlendiniz mi? Bilakis müteselli olalım. Sevinelim! Çünkü başımızdaki kara belâ pek yakında cehennemdeki kara kardaşlarına kavuşacak. Ben, bunu düşünerek iki haftada bir beyn-i hümâyûna (padişahın beynine) indikçe bilseniz ne kadar seviniyorum. Hâlbuki beni kendisine musallat eden siz değil misiniz? O hâlde sevinç size âiddir. Veriniz ellerinizi, bayramlaşalım! Ve o cehennem kütüğüne daha kuvvetli inelim!

15 Haziran 1901 de son sayısını çıkarır Tokmak Dergisi..Evet, sadece beş sayı yayınlanmıştır. Beşinci sayısının son cümlesi "Körler memleketinde yek-çeşmler(Tek gözlüler) Padişah olurmuş" olur ve dergi kapanır. Çünkü amacına ulaşmıştır.

"Amacına ulaşmıştır" deyince " Ne yani Abdülhamit'i mi öldürdüler? ya da tahttan mı indirdiler? Ne oldu da amaçlarına ulaştılar diyorsun" Diye düşünebilirsiniz.

Bu sürüngen takımı ne Abdülhamit'i öldürdü ne de tahttan indirdi. Zaten asıl dertleri de bu değildi. Cenevre barlarında daha fazla şarap içebilmek, daha fazla Avrupalı fahişelerle yatabilmek için paraya ihtiyaçları vardı. Öyle üç beş yüz dergi basıp satmakla olacak iş değildi bu.

Evet alt tarafı üç-beşyüz dergiydi Osmanlı topraklarına sokabildikleri ama yine de Padişah II. Abdülhamit bu ve benzeri yayınlardan rahatsız oluyordu. Tokmak dergisi ile ilgili rahatsızlığını da dile getirdi. İsviçre ile diplomatik ilişkilere girerek bu sorunu diplomatik ve hukuki yollardan halletmeye çalıştı. Ancak İsviçre hükümeti aynen bu gün olduğu gibi o gün de aynı cevabı vermişti: " "Kantonlardan hiçbirinin yasaları federal anayasada güvence altına alınmış olan basın özgürlüğünü böyle ciddi bir şekilde kısıtlayamaz"

İşte bu cevabı alan II. Abdülhamit bu sefer başka yollara başvurdu. Madem ki hukuki yollarla sorunu çözemiyordu o halde para ile çözecekti. Muhataplarını oldukça iyi tanıyordu. O bakımdan derginin kendisine satılması için onlarla pazarlığa başladı. Sonuçta Tokmak adlı bu dergi beşinci sayısından sonra 3000 Frank karşılığında Osmanlı Hükümetine satıldı.

Eee hani yüksek idealler? Hani vatan? Hani millet? Hani Sakarya?

Hepsi 3000 Franka satıldı.

Evet...Sadece Tokmakı anlattım sizlere. Ama daha pek çok dergi ve gazete vardı böyle para karşılığında kendisini satan. Daha da doğrusu sırf devletten para koparabilmek için yayın hayatına başlayan... Yani kısaca " Kalemimi satmak" sadece yandaş olmak değildi. Bu şekilde kalemimi satanlar da vardı. O gün vardılar, bu gün de varlar maalesef bu şantaj ve pazarlık gazeteleri, dergileri...

1901 den 2017 ye...Değişen ne peki? Pek fazla bir şeyin değiştiğini göremiyoruz maalef.

Cenevre aynı Cenevre, Avrupa aynı Avrupa, tek değişen içimizdeki hainlerin adları...

Ve yüzyıllardır değişmeyen gerçeğimiz: " Kahpe içerden olunca kapı kilit tutmaz. "

NOT: Bu yazının hazırlanmasında aşağıdaki linkten oldukça geniş ölçüde alıntı yapılmıştır.

http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/1337134755_17-Servet%20T%C4%B0KEN.pdf
"CENEVRE'DE BİR JÖN TÜRK MİZAH GAZETESİ: TOKMAK-Servet TİKEN"

RESİMLER:

1- İsviçre'nin Cenevre şehrinde basılıp yurda sokulan Tokmak adlı mizah dergisinin her sayısında yer alan karikatür.

2-3-4- Değişik Osmanlı Mizah dergilerinde II. Abdülhamit Karikatürleri

5- II. Abdülhamit'in ölümü bile ona olan düşmanlığı ve nefret ateşini söndürmemişti. II.

Abdülhamit'in ölüm haberi üzerine 31 Mayıs 1325 Tarihli Davul adlı mizah dergisinden bir karikatür. Karikatürün altında şunlar yazıyor:

"İstanbul'un muahharan gaib ettiği en büyük burun

Tafsilat-ı lazime: Milyarderlerden biri bu burnu altı milyon liraya satın almak istemiş ise de maatteessüf elde edememiştir. Bu burun mukaddema Beşiktaş'a doğru uzamış iken bir hadise-i fevkalade neticesi olarak bu kere tebdil-i mekan etmiştir."

6- Zamanın "Büyük Gazete" adlı gazetesinde 31 Mart Olayının yorumu...

7-8-9- Dış basında II. Abdülhamit karikatürleri

10- Cenevre aynı Cenevre...

11- 12- Bu da günümüzün satılık kalemi. Fiyatı 10.000 Euro.

13- Dedem Korkut ne güzel demiş değil mi?